

bezoeken? Wanneer hij de zieken en ouden van dagen etc. geregeld wil bezoeken, heeft hij minstens vier middagen per week nodig, en dan moeten de gezonden zich hiermee getroosten, dat ze des Zondags in de gelegenheid zijn, hun verlangen om den predikant te zien en te hooren vervuld te krijgen.

Bij zoo'n klein getal dienaren is de bearbeiding niet uit te breiden.

Tenslotte is er aan den tijd en de kracht van een domine ook een eind.

En laat men voorzichtig zijn met klagen en moppen, en even voorzichtig met mooie werkplannen, die voor uitvoering niet vatbaar zijn, omdat ze te pletter stooten op de harde werkelijkheidsmuren. Er is zoo ontzaglijk veel te doen, en laat ik een greep mogen doen uit eigen ervaring. Ik nam mij voor, toen ik in Den Haag kwam, om straat voor straat af te werken, en waarlijk, het gelukte mij eerst boven verwachting, en ik schoot betrekkelijk voorspoedig op. Maar ach, toen ik nog na geen jaar, mijn wijkboek bijwerkte, bleek mij dat tal van straten geheel van gedaante veranderd waren, en door verhuizing en vertrek, er heel andere gezinnen woonden, en ik opnieuw kon beginnen.

Meer zal ik over het predikanten tekort niet zeggen.

Er waren bladzijden over te schrijven.

Het aantal dienaren moest minstens verdubbeld worden.

Want een getal van 1000 zielen voor iedereen domine is waarlijk niet te klein, en de omvangrijke arbeid in den engen kring van het kerkelijk leven en op het breede terrein van Gods Koninkrijk, dat evenzeer onze krachten eischt, roept om arbeiders, die zich in den vollen stroom van werk en actie willen storten.

Waar is het geloof, dat die roeping aandurft? God opene harten en heurzen.

Het tweede euvel, waarvan Dr. Harrenstein spreekt²⁾, is de verkeerde ligging en het gebrek aan kerkgebouwen. Ik stem dit he zwaar onmiddellijk toe, want wanneer ik bedenke dat we in Den Haag plm. 6000 belijdende en plm. 6000 doopleden hebben, waarvan er toch wel een 7000 ter kerk kunnen komen, en dat daar tegenover staan een vijftal gebouwen met plm. 5000 plaatsen, dan schrik ik van het tekort. Waar blijven de andere 2000 leden? Speculeeren we op deze wijze niet op het elders kerken of het thuisblijven, en werken we daarmee niet het kwaad in de hand, dat Dr. Harrenstein in de derde plaats noemt, n.l. de onverschilligheid voor de kerk, zich openbarend in het slechte kerkbezoek?

Ook dit euvel moet verontrusten.

Wanneer men den toestand van de meeste dorpskerken vergelijkt met dien in de stadskerken, huilt men voor deze laatste, want is het niet droef dat een derde van degenen, die ter kerk kunnen gaan, eenvoudig niet komen. Wanneer ik hieraan toevoeg, dat slechts de kleinste helft aan de Avondmaalsviering deel neemt, zal ieder begrijpen dat er van gerustheid en zekerheid geen sprake kan zijn, en we alle reden hebben om te waken. En die waakzaamheid moet daarom zoo scherp zijn, omdat, en ik wil deze opmerking niet achterwege houden, menigeen (en daarover ook, die in onze kringen voorstaan), zich gewend heeft om slechts eenmaal de kerk te bezoeken, en geregeld 's avonds gemist wordt.

Wat heeft dit voorbeeld op velen een slechten invloed geoefend!

Wat zou het heerlijk zijn, wanneer vooral in de groote steden een zeker deel het niet langer aan z'n aristocratie verplicht achtte, om den kerkgang tot eenmaal te beperken! Ook dit is een euvel, dat verdwijnen moet.

Als laatste gevaar noemt Dr. H. de massaliteit der stadskerk.

Haar ongedeeldeheid houdt haar bloei tegen. En hierin ligt het teere puntje.

Daarover hoop ik de volgende week te schrijven.

K. D.

²⁾ Het arbeidsterrein etc. p. 9 e. v.

UIT DE SCHRIFT.

Gods reformatiewoord.

Want zoo zegt de Heere tot de mannen van Juda en tot Jeruzalem: „Braakt ulieden een braakland en zaait niet onder de doornen.“ Jeremia 4:3.

Dit is Gods reformatiewoord.

De koning Josia heeft Jeruzalem en Juda van hoogten en bosschen, van gesnedene en gegolene beelden gezuiverd.

De sinds Hizkia's tijd verwaarloosde tempeldienst is weer in eere hersteld.

Bij het terugvinden van het verloren wetboek is Josia's heilige reformatiegeestdrift nog hooger gaan vlammen.

De koning maakt openlijk een verbond, dat hij den Heere zal nawandelen met zijn gansche haren en zijn gansche ziel.

En heel het volk, in zijn oudsten vertegenwoordigd, vereenigt zich met zijn koming in de plech-

tige belofte om de pas gevonden wet des Heeren na te leven.

Er wordt een Paascheest gevierd, zoo stipt en trouw naar de Mozaïsche inzetting, als sinds Samuëls dagen niet is gekend.

Prachtig, prachtig!

Maar juist in dezen reformatietijd komt Gods reformatiewoord door Jeremia's mond tot de mannen van Juda en tot Jeruzalem: „Braakt ulieden een braakland en zaait niet onder de doornen“.

Want er is een reformatie mogelijk, die niet veel dieper doordringt dan tot het oppervlak.

Als van dien Palestijnschen akker, waarvan de ontginning te gemakkelijk wordt opgevat.

Waar men over de struiken en doornen, die den bodem ontreinigden, met den lichten ploeg wal heenbobbelt.

Dan kan men wel zaaien.

Tusschen de doornen.

Maar doornresten zijn van taale levenskracht.

En de doornen wassen op en verstikken het zaad.

„Ik ging“, zegt de spreukendichter, „voorbij den akker eens luiards en voorbij den wijngaard van een verstandeloos mensch en zie, hij was gansch opgeschoten van distelen, zijn gedaante was met netelen bedekt. Als ik dit aanschouwde, nam ik het ter harte, ik zag het en nam er onderwijzing aan.“

En zoo zegt de Heere tot de mannen van Juda en Jeruzalem: „Braakt ulieden een braakland en zaait niet onder de doornen“.

Koning Josia is in zijn reformatiearbeid persoonlijk oprecht voor God. Wie las van zijn innerlijke ontroering, toen Saphan uit het wetboek las, zal daar niet aan twifelen.

Toch vermag zijn hervormingsijver slechts aan de letter der wet heerschappij te verzekeren. De afgedorij wordt van Jeruzalems hoogten, uit Juda's bosschen teruggedrongen naar de huizen, naar de binnenkamers, naar de harten.

En daar woekert het onkruid voort.

Want er is uitwendige ommekeer. Er is reformatie van den veredienst. Er is reformatie van de zeden. Er is reformatie van het uiterlijk aspect van het volksleven.

Maar daar blijft het bij.

Er is geen innerlijke reformatie. Er is geen vernieuwing des harten. Er is geen bekeering.

Of... er is wel bekeering. Maar dan bekeering tot den tempel, zonder bekeering tot den Heere. Bekeering tot den godsdienst, zonder bekeering tot God.

Wel breed. Niet diep. Dus oppervlakkig.

En nu komt na Josia's reformatiewoord tot de mannen van Juda en tot Jeruzalem het reformatiewoord des Heeren: „Braakt ulieden een braakland en zaait niet onder de doornen“.

Juist in de gezegende dagen, wanneer nieuwe reformatiedrang de harten komt aangrijpen, moet dit reformatiewoord Gods in de zielen doórtrillen.

Want ons hart is zoo arglistig.

Het zoekt een geestelijk tekort zoo licht te herstellen door ijver in uitwendigheden.

Die ijver is prijselijk.

Slechts de zelfgenoegzaamheid kan meenen, dat we, bij voorbeeld, in den vorm van onze prediking, de inrichting van onzen eeredienst, den uitgroei van onze belijdenis, zijn, waar we wezen konden. En dat we nu maar blijven moesten, waar we zijn.

En dat we door vast te houden wat we hebben en zooals we het hebben, het best (egen verval) kunnen waken.

De drang tot reformatie is voor deze zelfgenoegzaamheid de dood. En deze dood is een gezegende.

Indien nu de nieuwe reformatie maar niet in de breedte verloopt.

Indien ze nu maar niet met vervorming van het oppervlak zich tevreden stelt.

Indien ze maar wordt tot een innerlijke aangrijping van de harten en leidt tot het braken van een braakland.

Indien ze maar bij hen, die voorlichten en die voorgelicht worden, leidt tot ontwakning van de heilige zelfcritiek, die de moeder is der zelfveroetmoediging.

Ons geestelijk tekort is meer dan een tekort van uitwendigheden.

Het is een tekort aan vreeze Gods in de harten.

Het is een tekort aan levend leven in gemeenschap met den Heere Jezus Christus door den Heiligen Geest.

We willen immers nog wel zeggen, dat onze Heiland voor onze zonden heeft geleden aan het kruis. Maar willen we even gaarne onze eigen zonden kruisigen?

We willen nog wel de wereld roepen tot de waarheid. Maar als die waarheid dan ook komt tot wat er van diezelfde wereld in ons eigen hart overbleeft?

Een braakland braken doet pijn.

Het ploegijzer van Gods Woord is zoo scherp,

als het door de drifkracht des Geestes een verontreinigd menschenhart komt openscheuren.

Het snijdt zoo diep.

Maar deze smart is een heilzame smart.

Deze smart is de moeder der vreugde.

Het is straks feest op den akkergrond, die zuchtte toen de bodem werd opgerelen om hem rul te ploegen.

Het is feest. Want het zaad is oogen geworden. Dertig, zestig, honderdvoud.

G. R. K.

KERKELIJK LEVEN.

De aanval van Dr. Visscher.

VII.

De aanval van Dr. Visscher is psychologisch te verklaren uit den wensch om gebroken evenwicht te herwinnen.

Zijn fout is, dat hij een zaak van tekstonderzoek opblaast tot een kwestie van Schriftcritiek.

Wij stelden daar tegenover, dat hij de Geresformeerde Kerken, en inzonderheid Dr. H. H. Kuiper, ten onrechte beschuldigt, zich op de lijn der Schriftcritiek te bewegen.

Wij bewezen met de eigen woorden van Dr. H. H. Kuiper, dat zijn bewering in zake het Markus-slot op tekstonderzoek gegrond is.

De eigen geschriften der bijbelschrijvers zijn er niet meer. De handschriften geven wat door anderen werd overgeschreven.

Hierin komen vele varianten (verschillen) in lezing voor. Deze zijn gewoonlijk zeer onbeduidend.

De groote moeilijkheden concentreeren zich bij het tekstonderzoek om Markus 16:9-20, Joh. 7 vs 53-8:11 en 1 Joh. 5:7.

Hierover heerscht onder geloovige geleerden geen eenstemmigheid. Prof. Davinec b.v. noemde reeds in 1897 de echtheid van 1 Joh. 5:7 twijfelachtig.

Toch sloeg Dr. Visscher toen geen alarm.

Wat nu het Markus-slot betreft, hierover is niet nu pas, maar van de eerste eeuwen der Christelijke Kerk al verschil van opinie. Mannen, die aan geen Schriftcritiek dachten, meenden het op grond van het tekstonderzoek te moeten loslaten. In de beide oudste handschriften komt het niet voor.

Toch houden wij voor ons aan de canoniciteit ervan vast. En wel voornamelijk, omdat er een getuige is voor de echtheid van dit slot, die leefde vóór het oudste ons bekende handschrift werd geschreven.

Op een andere vraag: of het van Markus zelf of van een ander is, mochten wij niet ingaan. Dit behoefde ook niet, omdat dit niet in het geding is. Prof. Visscher toch laat doorschemeren, dat hij het Markus-slot beschouwt als door een ander geschreven en ook prof. Kuiper spreekt het waarschijnlijkheid daarvan uit.

De beide hoogleraren staan daarom niet zoover van elkaar als Dr. Visscher wil doen gelooven.

In zijn betoep op autoriteiten als Dr. Kuiper en Lahn is Dr. V. wel zeer ongelukkig. Uit woorden van den eerste trekt hij een onjuiste conclusie en die van den laatste schijnt hij te haastig te hebben gelezen.

Nog andere autoriteiten brengt Dr. Visscher bij deze kwestie te pas en wel „de vaders“.

Het doet misschien even vreemd aan onder „de vaders“ ook de Arminiaan Hugo de Groot te zien opgenomen, maar daarover stappen we gaarne heen.

Over 't geheel bewaren onze vaders over het Markus-slot het stilzwijgen.

Slechts een enkele laat er zich over uit.

En dit kan Dr. Visscher worden toegegeven; zij houden voorzover ik heb kunnen nagaan, zonder uitzondering Markus 16:9-20 voor kanoniek.

Maar zij houden het ook voor authentiek, dat wil hier zeggen: van Markus zelf afkomstig.

En daar zit Prof. V. nu in het gedrang.

Daar staat hijzelf tegen de vaders over.

Want zooveel laat hij in zijn brochure wel doorschemeren, dat hij het Markus-slot niet authentiek acht, niet door Markus zelf geschreven.

Als dus een ander van de vaders in meening verschilt, dan fronsst Prof. V. bedenkelijk de wenkbrouwen.

Maar als hijzelf met de vaders in tegenspraak geraakt, dan voert hij daarvoor niet eens een verontschuldiging aan. Alle motiveering laat hij zelfs achterwege.

Is dit niet een meten met twee maten?

En hoe spreken dan de vaders over het feit, dat sommigen het Markus-slot weglaten?

Nemen zij het hoog ernstig op?

Men weet, hoe onze vaders tegenover ketters nooit een blad voor den mond namen.

Zij werpen hun woorden naar het hoofd, die wij als minder beschaafd nooit gebruiken.

Als zij dit verschil dan zoo gevaarlijk achten als Prof. Visscher, zouden zij stellig ongezoeten termen hebben gebezigd.

Daarvan is echter niets te vinden.

Zij nemen de zaak heel kalm op.

Ik heb al wat van de vaders onder mijn bereik lag erop nageslagen en heb er niet één aangetroffen, die zulk een vernietigend oordeel uitsprekt als Prof. Visscher. Zij spreken van geen kritische schaar, van geen gemis aan eerbied jegens de Schrift.

Zij geven eenvoudig de opinie van anderen weer, stellen daartegenover de hunne en verdedigen die.

Maar van alle verkettering onthouden zij zich.

Een man als Petrus van Mastricht b.v. leidt zijn eigen gevoelen in met de gemoeidelijke wending: „Beter zegt Grotius...“

Dat is al.

In d
der vie

Doch
aangaa
Om
het wo

zijn
dit
Par
get
zou
Ger
er
lij
die
ge
he
lore
dee
dit
nad
exe
spe
aan
vol
der
of p
Zel
oud
oni
zijn
Zie
nin
om
Rid
407
swa
zoo
pitt
voo
wor
om
den
Kuy

Maar
Word
zen, da
vang
geweest
Waar
rige sch
het Ma
En d
Waar
na de
systema

Waar
wij het
dorf. W
danken
in den
bezaten
Waar
beide c
het Sin
zoozeer
gentien
vaders

Hoe
de vade
vang b
Dat i
Juist
materia
schriften
kregen.

Ik he
van Dr
Maar
mogelijk
Men

koop si
gen ho
Maar
Want
stelling.

Om e
Men
vaderen
geheel
den ge
hoeft
er ook

Tegen
Men

den
van
aan
„zij
Petr
geac
dict
schr
wij
er v
dit
weg
love
des
denk